

ZAGREB

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Odsjek za informacijske znanosti

Katedra za muzeologiju

Kandidat: VELJKO MIHALIĆ, stručni savjetnik za donacije u Gradskom uredu za obrazovanje, kulturu i šport Grada Zagreba

Mentorica: dr.sc. Žarka Vujić, izv. prof.

Naslov magistarskog rada: DONACIJE UMJETNIČKIH ZBIRKI GRADU ZAGREBU - INAČICA
KULTURNOGA RAZVOJA

Povjerenstvo za obranu magistarskog rada:

1. dr. sc. Tomislav Šola, red. prof. (predsjednik)

2. dr. sc. Žarka Vujić, izv. prof.

3. dr. sc. Ivan Mirnik, muzejski savjetnik

Datum obrane magistarskog rada: 21. studenoga 2007.

SAŽETAK

U radu se prvi put na jednome mjestu predstavlja 28 zbirki i ostavština kulturno-povijesne i umjetničke vrijednosti, koje su, od 1946. do 2006. darovali Gradu Zagrebu privatni kolekcionari, umjetnici, ugledni građani ili njihovi pravni sljednici. Grad Zagreb je darovanjima privatnih zbirki postao vlasnikom više od 14.000 predmeta (slika, skulptura, predmeta umjetničkog obrta i dr.), a uključujući knjige, časopise, separate i sl., ponegdje čitave biblioteke, više od 37.000 predmeta. Zbirke i predmeti, u više navrata i nekretnine koje sa zbirka čine jedinstvenu cjelinu, darovani su izravno Gradu Zagrebu kao pravnoj osobi, a Grad Zagreb ih je, kao njihov vlasnik, povjerio na upravljanje muzejsko-galerijskim i drugim ustanovama.

Većina zbirki osmišljene su cjeline kojima je, stručnom procjenom u postupku prihvaćanja donacije, ustanovljena kulturna, povijesna i/ili umjetnička relevantnost i koje, kao dio zagrebačkoga i hrvatskoga kulturnog identiteta, svjedoče o ukusu i afinitetima, kulturnim navikama i materijalnom statusu zagrebačkih građanskih obitelji te o dosezima zagrebačkih i hrvatskih umjetničkih krugova. Razmatraju se razlike u nastajanju zagrebačkih zbirki materijalne kulture između kolekcionara *par excellence*, predstavnika građanskog sabiranja, renomiranih umjetnika i nasljednika umjetničkih ili obiteljskih ostavština. Darovani predmeti i s njima povezane osobe nemaju samo lokalnu važnost, budući da su autori umjetničkih radova ili pak vlasnici vrijednih predmeta imena relevantna i u europskim razmjerima i poznata u upućenim europskim kulturnim krugovima (primjerice arhitekt Viktor Kovačić, kipar Robert Frangeš-Mihanović, književnik Miroslav Krleža, arhitekt i likovni umjetnik Vjenceslav Richter, glumica Tilla Durieux i dr.).

Pojašnjava se administrativno-pravna procedura prihvaćanja donacija Gradu Zagrebu i iznosi gradska kulturna politika u ovome području kao i kronologija njezina uspostavljanja. Također se upozorava na problematiku zaprimanja, održavanja i prezentacije privatnih zbirki darovanih Gradu Zagrebu te se predlažu mogućnosti učinkovitijih rješenja. Prikazana su i izabrana komparativna iskustva iz Hrvatske i Europe kad je riječ o sličnim praksama doniranja privatnih zbirki gradovima, kao i dugogodišnja tradicija i uhodani način prosljeđivanja privatnih zbirki/ostavština u javne muzejsko-galerijske ustanove u Velikoj Britaniji i Francuskoj.

Također se prikazuju i rezultati znanstveno-istraživačkog rada na izvornoj arhivskoj građi i dokumentaciji o privatnim zbirka darovanim Gradu Zagrebu, bivšim vlasnicima zbirki i donatorima; skreće se pozornost na kulturno-povijesno značenje darovanih zbirki te na njihov muzeološki potencijal. Pritom se osobito ističe važnost samoga čina doniranja kulturne baštine iz privatnoga vlasništva i potreba održavanja decentnog sjećanja na ljude koji su baštinu čuvali, sakupljali te ju ostavili sredini u kojoj žive i njezinoj kulturnoj javnosti.

Koncepcija muzeološke prezentacije privatnih zbirki darovanih Gradu Zagrebu kakva se predlaže u radu zasnovana je na suvremenom muzeološkom, a ne tradicionalnom promišljanju muzejskog predmeta i ulozi muzeja u suvremenom društvu. Rad pokazuje na koji način privatne zbirke darovane Gradu Zagrebu mogu utjecati na drugačiju ulogu muzeja u društvu te, osim prikazivanja sačuvane pokretne kulturne baštine, služiti kao poticaj za razmišljanje o odgovornosti za baštinu i o ulozi baštine u kulturnom i društvenom razvoju grada. Magisterij iznosi niz primjera koji upozoravaju da vrijednost i značenje darovanih zbirki nije samo u njihovoj potencijalnoj uključenosti u kulturne i turističke sadržaje grada Zagreba, već u mogućnostima da zbirke osmišljenim i raznorodnim programima budu dio ukupnoga kulturnog i društvenog razvoja grada.

Autor naglašava potrebu kratkoročne i dugoročne evaluacije utjecaja otvaranja zbirki za javnost, kao i kreativnih i umjetničkih programa (zasnovanih na građi zbirke i inspiriranih njom, a organiziranih u prostorima zbirki), na posjećenost pojedinih muzeja, odnosno zbirki, na formiranje suvremenog identiteta grada Zagreba te na podizanje svijesti šire javnosti o prošlosti grada Zagreba i o njegovim nepoznatim sastavnicama.

U radu se zaključuje da u djelovanju nadležnih gradskih upravnih struktura, kao i muzejsko-galerijskih ustanova, postoji prostor za efikasniji i kvalitetniji interdisciplinarni i interinstitucionalni rad te uočavanje razvojnog potencijala muzejskih programa Zbirki Grada Zagreba.

ZADAR

Sveučilište u Zadru

Odjel za povijest umjetnosti

Kandidat: mr. sc. MARIJAN BRADANOVIĆ, povjesničar umjetnosti, asistent na Odsjeku za povijest umjetnosti Filozofskog fakulteta u Rijeci

Mentor: dr. sc. Pavuša Vežić, izv. prof.

Naslov disertacije: ARHITEKTURA I URBANIZAM RENESANSE NA OTOKU KRKU

Povjerenstvo za obranu disertacije:

1. dr. sc. Nada Grujić, red. prof. u mir. (predsjednica)
2. dr. sc. Pavuša Vežić, izv. prof.
3. dr. sc. Emil Hilje, red. prof.

Datum obrane disertacije: 2. listopada 2007.

SAŽETAK

U uvodnom dijelu radnje, nakon pregleda prethodnih istraživanja, iznosi se osvrt na graditeljstvo otoka Krka do 15. stoljeća. Opisuje se prethodni urbanistički razvitak grada Krka i otočnih kaštela, koji se kretao unutar uobičajenih istočnojadranskih okvira, uz naglašenu ukorijenjenost romaničke tradicije. Zatim se upozorava na arhitektonske odjeke humanističkih težnji posljednjih krčkih knezova, kao i specifičnu prisutnost kasnogotičkoga kontinentalnog načina, koji je na Krk donijela graditeljska radionica iz Modruša. Upozorava se na dugu prisutnost i snažan utjecaj te graditeljske manire i njezinih realizacija na kasnije krčko graditeljstvo. Opisane su, zatim, promjene koje se u gradu Krku događaju pri samom koncu frankopanske uprave, kada protorenesansne elemente donose graditelji rapskih iskustava.

U nastavku se prelazi na razdoblje rane mletačke uprave koncem 15. stoljeća, kada u graditeljstvu otoka Krka dolazi do pune recepcije renesansnog stila. Opisuje se aktivnost graditeljske i klesarske radionice pristigle s Cresa, koja daleko prednjači u realizacijama. Osobita je pažnja posvećena opsežnom programu urbanističkog preuređenja grada, koji je osmislila i provodila rana mletačka uprava. Slijedi opis postupnog smiraja graditeljskih aktivnosti, koji je grad Krk zahvatio tijekom 16. stoljeća i sve većeg konzervativizma mjesnih graditeljskih radionica kasne renesanse. U poglavljima o renesansnom graditeljstvu ladanjskog područja grada Krka osobita se pažnja posvećuje franjevačkim samostanima na Košljunu i u Glavotoku, gdje se veliki zahvati vrše na prijelazu 15. u 16. stoljeće.

Slijedi pregled renesansnoga graditeljstva krčkih kaštela. Naglašava se nagli urbanistički razvitak koji kašteli doživljavaju u renesansnom razdoblju, osobito u smislu formiranja trgova ili placa kao novih urbanih težišta, regulacije novih ulica i velikih crkvenih investicija. Ističe se specifičnost graditeljskog razvitka kaštela Dubašnice, kao administrativne jedinice kojoj, u nedostatku urbanog ili poluurbanog središta, ulogu težišta preuzima crkva Sv. Apolinara. Upozorava se na značenje franjevačkog samostana u Portu, mjesnoga kulturnog središta osobito izgrađivana polovicom 16. stoljeća. Na području omišaljskoga kaštela, tog ključa obrane otoka, posebna se pažnja posvećuje analizi fortifikacija. Opisuje nastanak novih ulica u naselju, zrakasto orijentiranih prema renesansnoj Placi, a naglašava se pitanje postanka, smještaja i izgleda nekoliko bogatijih suburbanih kuća. U dobrinjskom je slučaju posebno zanimljiv urbanistički iskorak naselja na područje Place, oko koje se počinje oblikovati novi dio grada. Po opisu vrbničkih prilika, tumači se poseban razvojni put bašćanskog kaštela, gdje je upravo u razdoblju renesanse definitivno napušteno srednjovjekovno utvrđeno naselje. Ondje se u nizu cvatućih ruralnih cjelina, zbog svoje povezanosti s pristaništem i blizine starog kaštela, izdiglo naselje Pri mori ili Primorje.

U zaključnim se poglavljima rekapituliraju analizirane pojave, počevši od urbanističkih mijena, podizanja fortifikacija, upravnih zgrada, loža, bratovštinskih i kaptolskih kuća, preko morfologije i tipologije otočkoga stambenog i sakralnog graditeljstva, do kronologije i radijusa djelovanja graditeljskih i klesarskih radionica. Naglašava se nešto kasniji procvat otočkih kaštela, ali i tvrdokorno preživljavanje renesansnih, pa i retardiranih kasnogotičkih elemenata u njihovu graditeljstvu. Upozorava se na široku skalu investitora od Ivana VII., posljednjega frankopanskog gospodara otoka, preko energičnog providura A. Vinciguerre, pojedinih biskupa i višega gradskog klera do župnika, tj. plovana, koji vrlo samostalno upravljaju seoskim kaptolima, te bratovština i pripadnika višeg sloja puka u kaštelima. Tumače se složeni međusobni utjecaji i odnosi otočnih kaštela i samostana, kao i ugledanje na graditeljska rješenja iz Krka, biskupskog i upravnog središta. Na koncu se renesansno graditeljstvo otoka Krka promatra u širem kontekstu, prepletanju creskih, rapskih, senjskih i vinodolskih utjecaja, uz iznošenje komparativnog materijala iz tih susjednih sredina.